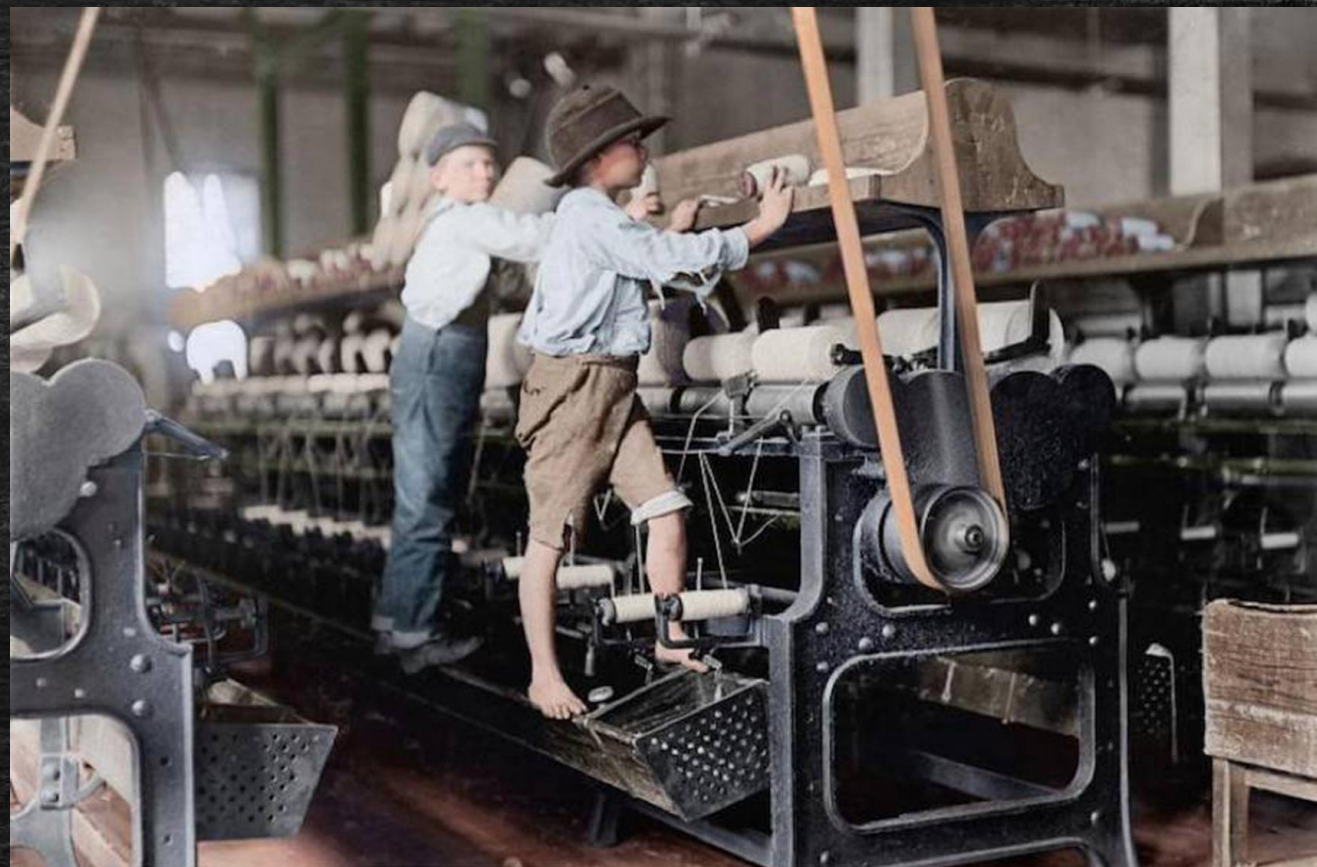

Barnarbetes Historia

Bara ett urval av flera exempel

Barnarbete i Sverige

I Sverige infördes gradvis ökad skyddslagstiftning med början under 1800-talet. År 1833 infördes en lag om att barn under nio år inte fick arbeta. I jordbruket fortsatte dock barn arbeta in på 1900-talet. Ända till 1950-talet slutade många barn folkskolan som trettonåriga och blev då exempelvis lärlingar eller springpojkar. Idag påbörjar de allra flesta ungdomar gymnasiet och närmare hälften går vidare till högskolan.

Vad gällde enligt lagen

År 1933 förbjöds barn under nio år att arbeta. **1872** då gällde det barn under 14 år. Det var inte förens slutligen **1949** som barnarbete förbjöds helt i Sverige. Det kom en lag som sa att barn under 14 år inte får arbeta och den lagen gäller än idag.

Allt arbete som utförs av barn mellan 5 och 11 år räknas som barnarbete. Likaså räknas mer än 14 timmars arbete i veckan utfört av barn mellan 12 och 14 år som barnarbete. Vidare är arbete som är skadligt för barns hälsa, säkerhet och psykiska utveckling oacceptabelt. Arbete som hindrar barn från att gå i skolan är även det oacceptabelt.

Är man 13 år och hjälper till i familjens hushåll under några timmar i veckan räknas det inte som barnarbete. Unicef har uppskattat att ungefär 13 procent av alla barn mellan 5 och 14 år arbetar, vilket motsvarar 150 miljoner barn.

Fabrikörerna

I **det svenska bondesamhället** var inte barnarbete något konstigt. Arbetet var ett sätt för bönderna att minska den lejda arbetskraften samt förbereda barn för vuxenlivet. Under den förindustriella fasen i Sverige på mitten 1850-talet arbetade flest barn inom branscherna trä, järn och textil.

Fabrikörerna

Barnarbete var inget nytt under kapitalismens framväxt i Sverige under perioden 1750-1925. Arbetande barn hade varit en naturlig och nödvändig del i bondesamhället. Barn och kvinnor har under det förkapitalistiska samhället alltid ansetts som billig arbetskraft inom industrin. Lagstiftningen från 1881 förbjöd fabriksägarna, att anställa barn som inte gått klart folkskolan. Men många av fabrikörerna struntade i denna del av lagen om de behövde barn som arbetskraft. Lärarna kunde inte heller neka fabrikörerna att använda barnen trots att de inte gått ut folkskolan, de ville hålla sig väl med fabrikörerna.

1600 – 1700 talen

Under 16- 1700-talet, inom manufakturverksamheten bestämde sig några köpmän för att börja använda kvinnor och barn som arbetskraft. Barnen stannade kvar i hemmen och arbetade tillsammans med föräldrarna istället för att bli tjänare i något annat hushåll. En tydlig arbetsuppdelning mellan kön och ålder uppkom inom exempelvis vävarfamiljen. De yngre barnen "växlade" och de äldre barnen "spolade", därefter fick äldre pojkar fortsätta väva och flickorna blev sömmerskor.

I England

År 1851

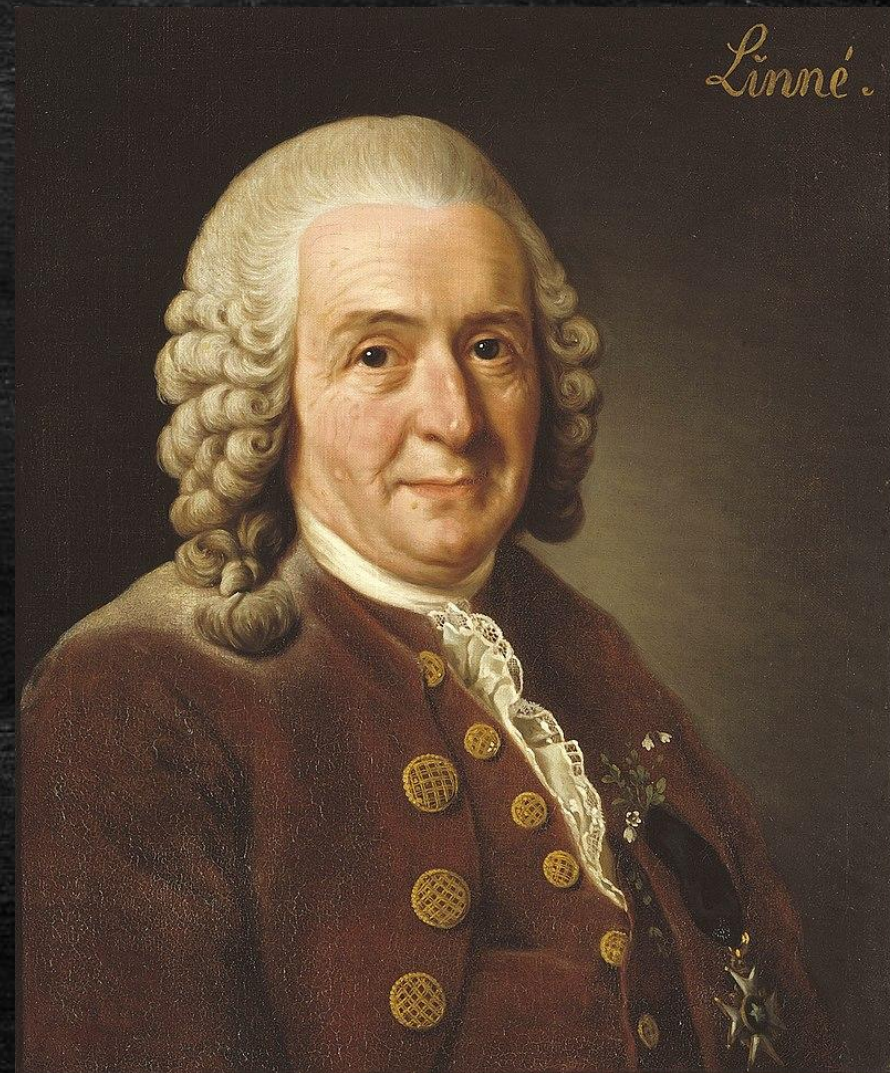
var 30 procent ungdomar sysselsatta i England jämfört med 1907 då endast 17 procent av de registrerade ungdomarna arbetade.

Inom bomullsindustrin i England där speciellt "subcontracting" var vanligt upphörde barnarbete inte förrän i början av 1920-talet.

Lagar angående barnarbete i Sverige

Under 1700-talet fanns i städerna vissa stadganden inom skråordningen om barnarbete. Dessa stadgar behandlade framför allt åldersgränser för hantverkarnas lärlingar. Den första lagstadga som kom gällande barnarbete fanns som en paragraf i 1846 års fabriks- och hantverksordning. I lagen stadgades att ingen under 12 år fick anställas som arbetare eller lärling inom industrin.

Lagar angående barnarbete i Sverige

1852 kom en skyddslagstiftning om förbud mot nattarbete för minderåriga under 18 år, samt förbudet mot att använda minderåriga i arbete klockan 21.00–05.00. 11 november 1881 innan betänkandet blev lagstiftning dvs. Förordning angående minderårigas antagande och användande i fabriker, hantverk eller annan hantering. I förordningen ansågs alla under 18 år som minderårig, dock delades även de under 14 år in som barn och de mellan 14 till 18 år som yngre personer. Barnen skulle enligt förordningen ha avslutat sin skolgång innan de fick anställas som arbetare samt fyllt 12 år. Arbetstiden för barn i åldern 12–14 år fick inte överstiga sex timmar per dag. För åldersgruppen 14–18 år fastställdes arbetstiden till högst 10 timmar per dag. Arbetstiden fick inte heller infalla före kl. 06.00 och inte efter kl. 20.00.

Lagar angående barnarbete i Sverige

1 juni 1882 och resulterade även i att undantag för såg- och bergsindustrin infördes gällande minderåriga arbetare över 14 år. Enligt detta undantag fick de minderåriga över 14 år inom trä- och bergsindustrin arbeta skift. 1899 kom Inrikesdepartementet med ett nytt lagförslag angående användandet av minderåriga i arbete. Förslaget som lagstodgades år 1900 innebar att arbetstiden för 13-åringar förlängdes från 6 timmar till 10 timmar och för 14-åringarna från 10 timmar till 11 timmar.

Lagar angående barnarbete i Sverige

1912 slopades undantaget för trä- och järnindustrin gällande skiftarbete för 14-åringar. Den nya lagen förbjöd alla under 13 år att arbeta skift. Åldersgränsen för anställning inom industrin ändrades även från 12 år till 13 år för pojkar och 14 år för flickor. Ett undantag gjordes dock för arbetstider inom trä- och järnindustrin, där 14 till 18-åringar beviljades arbeta upp till tolv timmar.

Obligatoriskt att skaffa sig en barnarbetare

I den första förordning som reglerar sotningen i Sverige, utgiven av Rådkammaren i Stockholm 1733, anger paragraf 9 rentav att: ”skorstensfäijare eller sotare åligger att skaffa sig sådane poikar som äro wiga och skickeliga at klifwa upp i skorstenarna...”

Barnhemsbarn arbetade gratis

En given lösning var att hämta barn från de offentliga barnhemmen. Barnen var vana vid fattiga förhållanden, hade lärt sig disciplin och, bäst av allt, de krävde ingen lön. Kost och logi var tillräckligt.

Vid denna tidpunkt försörjdes Englands föräldralösa barn endast tills de fyllde sju år. Därefter skulle barnen jobba för brödfödan. Problemet var bara att alltför många var föräldralösa och barnhemmen hade svårt att hitta sysselsättning åt alla. Alla arbetsgivare togs därför tacksamt emot.

Deras lön var liten. Den skulle inte räckt till att försörja dem själva. Läns museet Gävleborg foto/FOTOGRAF Carl Larssons Fotografiska Ateljé AB år 1922

Barnrikeperioden

Vid barnrikeperiodens slut, omkring 1915, försörjde hushållen i Sverige 2,3 miljoner barn och ungdomar – en tredjedel av befolkningen. Den mest gynnsamma perioden i svensk ekonomisk historia inföll under efterkrigstiden.

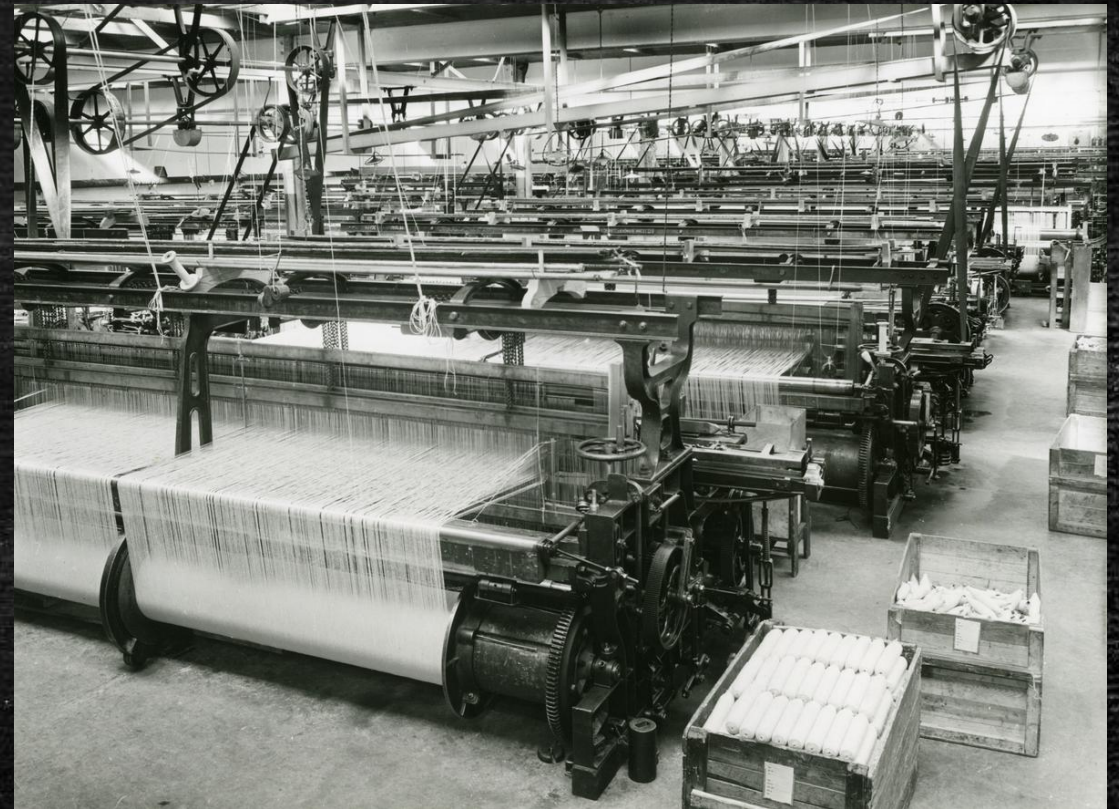

Foto: Lundh, Gunnar

Tillväxt och arbetsmiljö

Efterfrågan på textilier fortsatte att växa. Under 1830-talet skedde ett genombrott inom svenska textilindustrin. Det blev möjligt att importera spinnmaskiner från Belgien. Dessa tillverkades vid maskinverkstäder som hade grundats av utvandrade engelsmän. Detta innebar att man kunde bygga större fabriker utrustade med den senaste tekniken. Dessutom var arbetskraften ganska billig eftersom de flesta som arbetade på fabrikerna var under 15 år.

Spinnmaskinen flest arbetare under 15 år

Textilfabriker i Sverige

Svenska textilindustrin hade sin tyngdpunkt i Göteborg, Norrköping, Sjuhäradsbygden samt i Skåne. 1911 fanns 175 textilfabriker i Norrköping, bland annat Norrköpings Bomullsväveri AB som grundades 1852 och Holmens Bruks och fabriks AB, grundat på redan på 1600-talet av industrimannen **Louis de Geer**.

I Skåne hade textiltillverkarna väldigt täta kontakter med Tyskland och den tyska textilindustrin. Tysken August Schmidt var exempelvis chef för Malmö Yllefabriks AB i slutet av 1800-talet. Efter sammanslagningen med Manufaktur AB blev den Sveriges största textilkoncern, MAB- och MYA-koncernen.

Hvetlanda
tändsticksfabrik år
1910.

Några av arbetarna vid Uddevalla
tändsticksfabrik 1903. Foto Alfred
Hansson/Bohusläns museum.

En tragisk olycka

Tändsticksarbetaren Emil Widén krossad till döds.
Den fruktansvärda olyckan på Uddevalla tändsticksfabrik inträffade den 30 november 1900. Emil Widén skulle hjälpa en arbetskamrat att koppla ihop en rem när han fastnade med sitt förkläde och drogs in i takaxeln. Någon tryckte på stoppknappen, men Emil hann bli svårt lemlästad innan ångmaskinen stannade. Skadorna var oerhörda; benen krossade och armarna nästan avslitna. Man märkte några svaga livstecken, men hans liv gick inte att rädda. Det sista som hördes var att han mumlade "mamma". Tändsticksarbetaren Emil Widén blev bara 14 år.

Barnarbete i Uddevalla

Enligt hälsovårdsmyndighetens protokoll för år 1879 fanns det tre fabriker i Uddevalla där det arbetade barn under 18 år. Det var ett bomullsspinneri, en tändsticksfabrik och en snickerifabrik.

Tillsammans på dessa tre fabriker arbetade 107 minderåriga mellan 12 och 18 år och de hade en arbetsdag på 10–11 timmar. Enligt protokollet fanns det inga anställda barn under 12 år. Antalet minderåriga utgjorde cirka 40 % av arbetskraften vid dessa tre fabriker.

Under 1800-talet var barnarbete vanligt i Sverige. Barnen var billig arbetskraft. Deras lön var liten. Den skulle inte räckt till att försörja dem själva. Deras uppgifter var enkla men monotona, det var lättare att motivera barn än vuxna till arbetet. Här viker barn vid DUX karamellfabrik askar för brösttabletter. Under 1900-talet blev barnarbete ovanligare i takt med att fabrikerna mekaniserades. De enkla momenten försvann, en barn- och ungdoms- arbetslöshet uppstod. Samtidigt stiftades lagar för att reglera barnarbete. Dux-fabriken hade sitt ursprung i Srömsbro av Gustav Ferngren i början av 1900-talet. Flyttade på 1920-talet till Hamntorget och sedan till Tredje Tvärgatan 23 på Brynäs. Firman hade upphört 1930.

**Bors
Bobinfabrik, J.
Bolander & Co,
Småland**

**Barnarbetare
(längst fram) på
Stockholms
Skofabrik, 1897.**

Stockholms Skofabrik

var en skofabrik på Hornsbruksgatan 19-25 på Södermalm i Stockholm. Stockholms Skofabrik är den äldsta bevarade skofabriksbyggnaden i Stockholm. Fabriksbyggnadens första etapp (fastighet Släggan 8) är blåmärkt av Stadsmuseet i Stockholm vilket innebär att den har "synnerligen höga kulturhistoriska värden".

Ett hundratal personer arbetade på fabriken på 1890-talet under ledning av två verkmästare.

Under andra världskriget producerade fabriken gasmasker till försvaret.

DUX karamellfabrik

Under 1800-talet var barnarbete vanligt i Sverige. Barnen var billig arbetskraft. Deras lön var liten. Den skulle inte räckt till att försörja dem själva. Deras uppgifter var enkla men monotona, det var lättare att motivera barn än vuxna till arbetet. Här viker barn vid DUX karamellfabrik askar för brösttabletter. Under 1900-talet blev barnarbete ovanligare i takt med att fabrikerna mekaniserades. De enkla momenten försvann, en barn- och ungdoms- arbetslöshet uppstod. Samtidigt stiftades lagar för att reglera barnarbete. Dux-fabriken hade sitt ursprung i Srömsbro av Gustav Ferngren i början av 1900-talet. Flyttade på 1920-talet till Hamntorget och sedan till Tredje Tvärgatan 23 på Brynäs. Firman hade upphört 1930. Tidigare publicerad vid utställningen år 2000.

Personalen på stolsfabriken i Vetlanda kallad "Pinnen".

Torvarbetare - främst barn

Sundsvalls Tidning

FOTOGRAFERING 1900 - 1920

Nora Tändrörsfabrik,
1948.

Anställda vid
Eda Glasbruk 1910.

Interiör från Gustaf
LM Ericssons
Automobilfabrik.

Arbetare vid maskinerna i verkstaden på Liljeholmen. Pojken i förgrunden lär upp sig på kipphyvel, en lämplig nybörjarmaskin. År 1900 - 1910

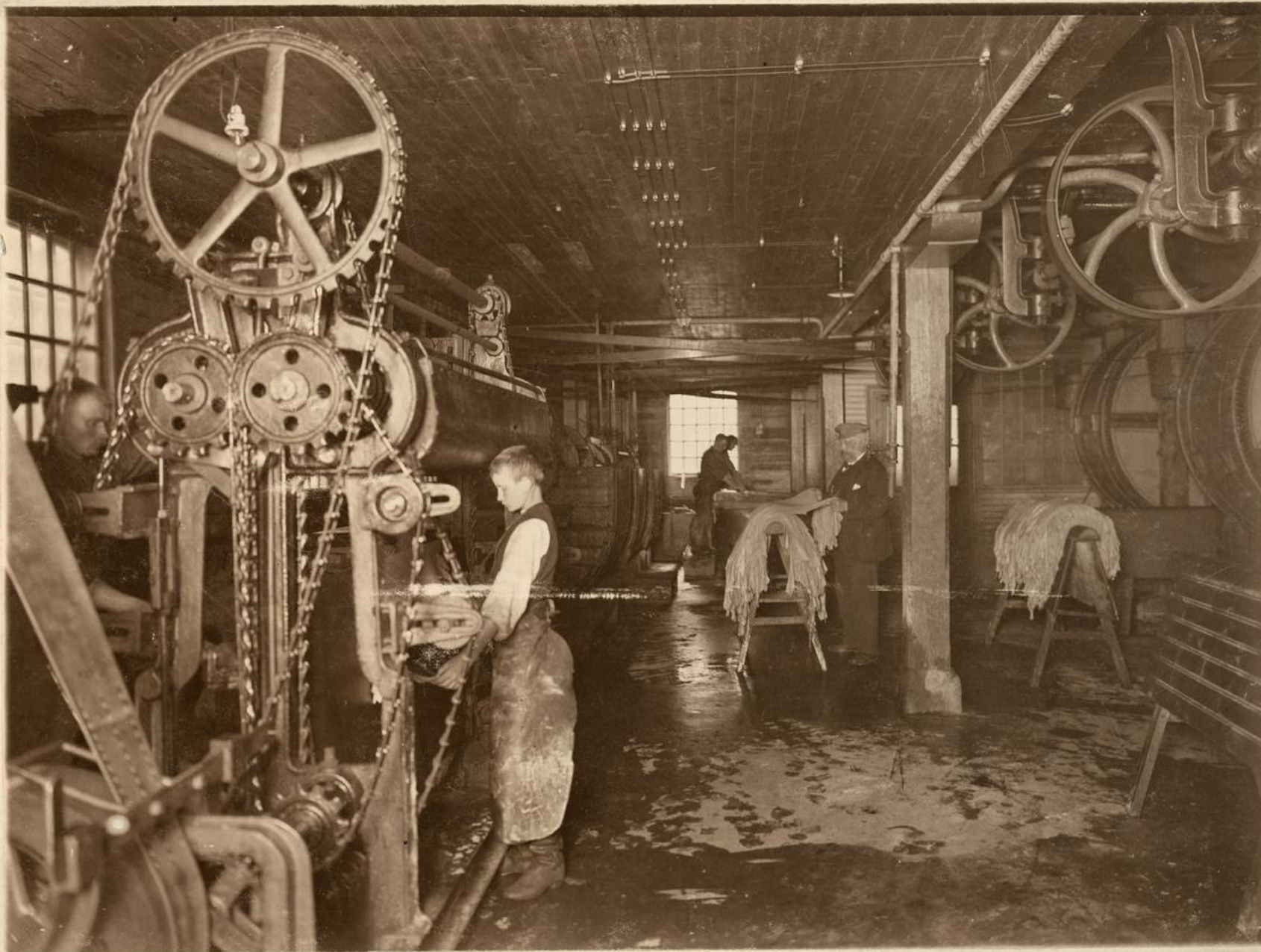
John Alfred
Andersson född
1879 och sonen Elis
född 1905 med
arbetskamrater
från August
Werners fabriker,
cirka 1919.

Barnarbete.
Gatläggare på
Åsgatan,
Hedemora.
1915 - 1925

"Spinnpojkar"
sitter i
fabriksparken vid
Anderstorps
fabrik (August
Werner), 1919-
1920.

Verkstadsinteriör.
AB Boxfors
Läderfabrik,
omkring 1906.

**Gävle Arbetsstuga
för barn inrättades
1902 av Gefle
Fruentimmersföreni
ng. Reproduktion
av Carl Larsson**

FOTOGRAFERING 1915

Länsmuseet Gävleborg

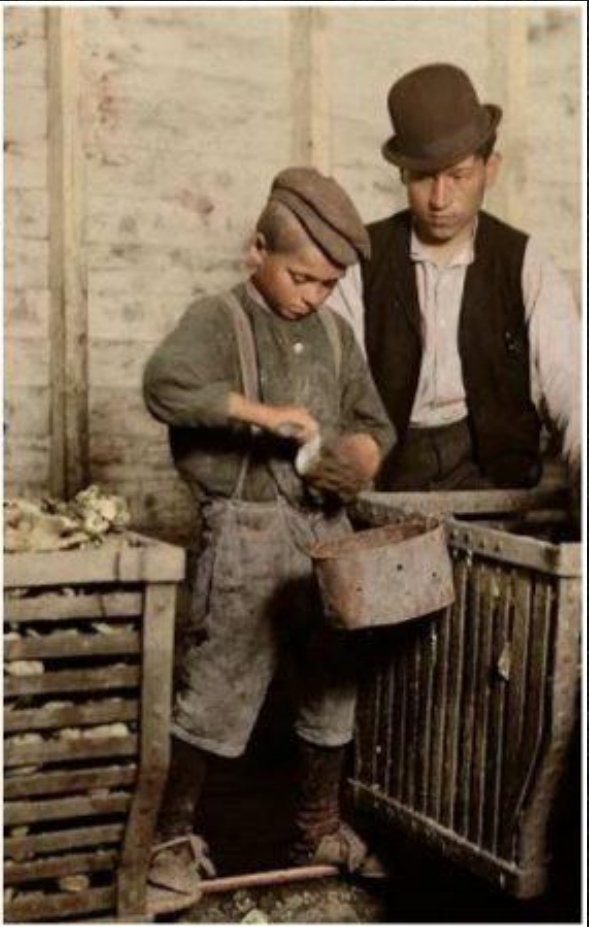

Gallegården.

**Linberedning,
skäktning.**

År 1900

FOTOGRAF Eriksén
Västergötlands museum

Kolare

Foto: Albert Wilhelm
Rahmn / Malmö Museer

Odlingar 1949

Foto: Gunnar Lundh / Malmö Museer

**Malmö
arbetsstuga 1913 -
barn sitter runt
bord och arbetar.**

Foto: Ragnar Küller /
Malmö Museer

FK 000764

Barnfritt

Grupp av äldre
gruvarbetare.
Bersbo 1899.

1899

Arbetare vid
Kärrgruvan,
Norrbärke
sn, Dalarna
vid slutet
av 1800-talet.